

quantumvis sensatio confundenda non sit cum affectione grata vel ingrata, affectio tamen ista sensationem quamlibet consequitur: ex quo colligo, elementum *pathologicum*, ut vocant, sensationem minime constituere, at ipsam comitari; ut merito jam antea docuerat ipsemet D. Thomas: «Ad sensum enim, inquit ¹, de necessitate sequitur lætitia et tristitia, sive delectatio et dolor. Necesse est enim, si sensibile perceptum est conveniens, quod sit delectatio; si autem nocivum, sit dolorosum».

5. ^m «*Ergo sensationes ad quinque externos sensus spectantes, non in cerebro ipso, ut quibusdam placet, sed in sensibus ipsis perficiuntur.* Anima enim, dum colores videt, per oculos et in oculis videt, sicut odores in naribus et non alibi sentit: quod, præter quotidianam et communem experientiam, ex eo constat, quod sensatio, ut dixi, perficitur per speciem seu repræsentationem objecti in sensorio determinatam per ipsum objectum». «Neque id quod sentitur, observat merito D. Agustinus, per corporis cuncta discurrit, sed ibi tantum sentitur, ubi fit».

SCHOLIUM

Non parva animi contentione inter recentis ætatis philosophos quosdam disputatur, num sensus aliquis sextus, præter quinque enumeratos, possibilis sit in homine. Quæ sane quæstio vel ridicula est, vel superflua, ut mihi videtur: ridicula quidem, si de sensu, qui organum determinatum habeat in exteriori corporis superficie, sive de sensu externo sermo sit, cum experientia ipsa constet, sensus externos ac ipsorum organa quinque tantum esse; nisi forte quis mesmerismi deliramenta amplecti velit, atque tenaciter propugnare, hominem per ventrem, pugnum vel occipitium visionem exercere posse, corporis interiora penetrare, aliaque hujusmodi mirabilia cognoscere et peragere, prout volunt magnetismi

¹ *Metaphy. de Ant.*, lib. 2.º, lect. 1.^a

animalis præcones. *Superflua* autem est quæstio, si universim sumatur, seu, quod in idem recidit, si quæatur, utrum, præter quinque sentiendi modos, sensibus externis respondentibus sint alii, quibus anima quasdam corporum qualitates vel modificationes singulares corporum sentiat; namque, ut postea perspicue demonstrabitur, præter externos sensus, insunt certo nobis quidam interni, quibus quædam in corporibus percipimus, quæ exteriores sensus effugiunt. Frustra igitur Balmes integra capita insumit in sua *Philosophia fundamentalis* ad ostendendum contra Lamennais, possibilem esse et revera exstare sensum aliquem, præter quinque externos; quandoquidem omnes ferme Scholastici id ipsum jam demonstraverant agendo de sensibus internis, quibus, non tantum proprium objectum et proprios actus, sed proprium etiam organum concedunt. Id, ut taceam, quod Balmes in prædicto loco affectiones appetitivæ partis (sentimentos) cum sensationibus confundit, ut sæpe alias facit: et præterea extra quæsitum Lamennais egredi videtur, quoniam iste, dum de possibilitate et existentia sexti sensus dubium movet, de externis loqui videtur.

SCHOLIUM ALIUD

Quoniam sensatio, ut dixi, præter ipsam rei perceptionem, quæ præcipuum est in ipsa, atque ut simplicis animæ simplex quoque et immaterialis actio, complectitur impressionem corporis in sensorio atque hujus reactionem, corporea et materialis proculdubio dici potest ex parte hujus impressionis organicæ, et quatenus anima nisi organis et per organa nihil sentit. Ex quo patet, quo sensu intelligendi veniunt Scholastici, dum actus sentiendi atque species sensibiles materiales vocant. Turpiter itaque hallucinantur, qui, dum eos sic pronuntiantes audiunt vel legunt, existimant, apud ipsos sensationem vel species sensibiles, quibus sensitiva cognitio perficitur, quiddam revera corporeum vel materiale esse.

§ III

De speciebus sensibilibus.

Vidimus nunc, sensationem involvere impressionem seu actionem aliquam objecti in sensorio, et ipso et per ipsum in anima. Ex hac organica impressione animam determinari aliqua ratione ad objectum percipiendum, fatentur philosophi; at non omnes eodem modo exponunt. Quidam impressionem istam agnoscunt ut meram conditionem sine qua non, seu potius occasionem, qua posita, Deus sensationem in anima producit. Existimant alii, impressionem seu actionem objecti in organis satis esse ad animæ perceptionem exerendam; quam opinionem, præter Ockan, Durandum aliosque veteres, magno æstu amplexata est Schola scotica, cujus placita in hac re, non tantum ejus amatores et præcones, sed alii quoque propugnant, inter quos reperimus Balmes, Liberatore et Cuevas. At vero nos, ut probabiliorum saltem habentes sententiam D. Thomæ cum aliis bene multis philosophis, subjectas theses statuimus.

THESIS I.^a

Cognitio sensitiva rerum, non per solam objecti actionem in sensoriis, sed per species objectum ipsum repræsentantes perficitur.

Ut quæstio æquivoco non laboret, prænotare libet, per *species sensibilis* nos intelligere entitatem accidentalem seu modalem distinctam ab ipsa anima ejusque vi sentiendi, sicut etiam ab objecto, per quam repræsentatur, id est, animæ præsens fit objectum atque eidem conjungitur, non secundum esse naturale aut materiale, quod in seipso habet, sed secundum modum essendi spirituale, vel potius spiritualizatum, quod antiquiores Scholastici non immerito nuncupabant esse *intentionale rei*.

Prob. thesis.

Experientia interna teste, cognitio sensitiva eatenus perficitur, quatenus objectum conjungitur potentiæ actu percipienti, vel, ut ait D. Thomas, «oportet, quod sensibile uniatur sensui ad hoc, quod sentiat actu»; atqui conjunctio ad cognitionem sensitivam necessaria existere nequit nisi per species sensibiles; ergo... Maj. probatione non eget, cum certum sit apud omnes, cognitionem immanentem esse actionem, ac proinde animam esse simul ejus principium et subjectum; unde egregie D. Thomas¹: «Cognitio non dicit effluxum a cognoscente in cognitum, sicut est in actionibus naturalibus, sed magis dicit existentiam cogniti in cognoscente». At ex hoc ipso

Prob. min. Cognitio sensitiva, sicut cognitio quælibet, hæc duo necessario includit, scilicet, eam esse cognitionem et esse actionem immanentem: quia est *cognitio*, refertur et attingit aliquod objectum, quia omnis, qui cognoscit, *aliquid* cognoscit: quia est actio immanens ex sua natura, hoc *aliquid* seu objectum cognitum debet ad animam ingredi seu existere in ipsa anima, a qua et in qua cognitio perficitur; atqui objectum non potest ingredi ad animam nec existere in anima secundum seipsum, seu secundum illum essendi modum, quem habet in rerum natura, ut ex se notum est; ergo necesse est admittere aliquem modum specialem, quo objectum fiat præsens animæ, idque non quacumque præsentia, sed præsentia intima et immediata, sicut est præsentia, quæ congruit ipsi cognitioni actuali. Subsumo nunc: atqui id ipsum est, quod efficit species sensibilis, cujus propria conditio et natura est objectum reddere intime et immediate præsens animæ actu cognoscenti; ergo cognitio sensitiva perficitur per species sensibiles.

Quod si dicas, impressionem organicam seu objecti actionem sufficere ad producendam conjunctionem objecti cum potentia percipiente, fortasse id verum erit, si de ipsa sola

¹ *QQ. Disp. De Verit.*, q. 2.^a, art. 5.º ad 15.

impressionem seu affectionem animi sermo sit, nunquam tamen de objecto ipso, quod impressionem producit. Sic apud eos, qui sensationem in sola perceptione affectionis seu impressionis subjectivæ constituunt, sententia præfata locum posset habere, at minime apud eos, qui sensationem, non in sola perceptione affectionis seu impressionis sensus, sed objecti quoque externi constituunt, ut vere constituunt plerique ex his, qui species sensibiles renuunt admittere. Et revera quidem, si, dum statuam videmus, perciperemus tantum impressionem, quam per radios lucis in oculis aut cerebro producit, præterea nihil, tunc forte specie sensibili opus non esset; at, si visio statuam ipsam extra nos positam attingit, ut revera attingit, jam omnino opus est, ut ipsa, dum ab anima per sensus percipitur, ipsi animæ percipienti intime præsens sit: atque id, quod præsentiam istam objectivam, intimam et immediatam efficit, est, quod species sensibilis vocatur, quæcumque tandem sit ejusdem propria natura, sive entitas accidentalis, sive modus, sive modificatio animæ, sive aliud quiddam.

THESIS 2.^a

Species sensibiles, non corporeæ, sed immateriales et spirituales dicendæ sunt.

Prob. 1.º Species sensibilis est id, quo objectum fit intime præsens animæ, atque huic conjungitur secundum esse intentionale; sed esse intentionale rei est quid immateriale et spirituale; ergo...

2.º Per speciem sensibilem anima, percipiens actu rem externam corpoream, fit unum cum ipso objecto percepto, ut profundissime docet D. Thomas, non quidem secundum naturam realem, sed quia actus cognoscendi, quatenus informatur specie sensibili, transformatur et veluti identificatur cum ipso objecto in ordine et esse repræsentativo; ergo species sensibilis, non secus ac actus cognitionis, quem informat et constituit, recipitur in ipsa anima tamquam in

subjecto proprio, quod commune est omni actioni immanenti: sed accidens quodvis est ejusdem naturæ ac subjectum, in quo recipitur et quod modificat; ergo species sensibilis est quid spirituale, sicut sunt ipsa anima, potentia seu vis sensitiva et actio sentiendi.

3.º Quocumque modo species producat, ac quocumque tandem subjectum eidem assignetur, id certum est, speciem sensibilem, si existit, esse principium formale et internum actionis, qua anima objectum cognoscit et percipit: ergo debet esse ejusdem generis ac actus, cujus est principium. Sed actus iste seu perceptio sensitiva produlcubio est immaterialis, simplex et spiritualis: ergo etiam ipsa species, ex qua et per quam operatur, immaterialis, simplex et spiritualis sit, oportet.

Itaque vel benigne interpretandus, vel omnino rejiciendus Goudin cum aliis bene multis Scholasticis, dum species sensibiles effectus corporeos nuncupant, ac, res esse materiales, affirmant. Quod si quis existimet, nos in re hac a D. Thomæ mente recedere, legat, quæ Angelicus Doctor habet¹, ubi, naturam specie, quæ medium est ad cognoscendum, ad examen revocans, statuit, speciem, præter repræsentationem rei cognitæ, quæ repræsentatio ipsi congruit secundum propinquitatem ad cognoscibile, includere etiam esse spirituale vel immateriale, quod ei competit secundum quod habet esse in cognoscente. Quod si aliqui offendantur textus, in quibus materialis rationem aliquam formis seu speciebus sensibilibus videtur tribuere, ita accipiendi sunt, ut materialis denominatio ipsis tribuatur, et quatenus ex actione corporum pender, et quatenus existere in anima nequeunt, nisi impressio sive modificatio organi corporalis præcedat vel comitetur. Unde

Quæres: Quæ ratione efformatur species sensibilis?

Resp. Neminem hactenus inveni, qui in quæstione ista quidquam dilucide et distincte pronuntiaverit. Alii namque

¹ QQ. Disp. De Verit., q. 2.^a, art. 2.º

dicunt, speciem ab objectis produci, quomodo autem id fiat, vel omnino silent, vel non satis explicant. Alii asserunt, speciem esse affectionem internam animi. Quidam eam confundunt cum impressione organica; quidam cum perceptione sensitiva; quidam vero quæstionem absolvisse putant, dicendo, speciem esse modificationem animæ. Quid de re hac sentiam, breviter dicam.

Dixi supra, et experientia testatur, quod talis est sensatio, qualis est impressio sive actio objecti in organum: atque ex hoc facto jam colligere licet, objectum ipsum ratione hujus impressionis determinatæ influxum aliquem obtinere in formatione seu existentia speciei, ope cuius sensitiva perceptio fit. At impressio ista res est materialis, nec concipitur ut repræsentativa objecti, nisi ad summum confuse et indistincte, quatenus, scilicet, exhibet rem aliquam in nos agentem; et præterea in sensorio, proindeque in corpore recipitur; cum e converso species sensibilis, utpote modus ipsius actionis animæ, in anima ipsa recipiatur tamquam in subjecto, sicut et ipse actus percipiendi. Dicere ergo oportet, quod vis actuosa animæ, quæ in organo existit atque ipsum vitaliter perficit, *reagens*, ut antea dixi, in impressionem ab objecto productam in organo prout animato, speciem sensibilem efficit et complet; quæ tamen actio animæ effectrix modificatur per impressionem organicam, ita ut talis sit actio, vel potius reactio animæ producens speciem sensibilem hujus objecti, qualis fuit impressio seu actio ejusdem objecti in sensorio. Itaque, nostra sententia, speciei sensibilis productio et ab objecto, et ab anima pendet; ab objecto quidem, quatenus species habet vim repræsentandi rem istam et non aliam; ab anima, quatenus est res seu modus spiritualis; ab objecto, quasi initialiter et *inchoative*; ab anima, tamquam a propria causa efficiente.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objiciunt Reid, Liberatore, Cuevas et alii. Si per imagines sive species corpora eorumve qualitates perciperemus,

species ipsæ primum perciperentur; atqui, dum corpora per sensus percipimus, corpora ipsa immediate percipimus, et non prius ipsorum species; ergo...

Resp. neg. maj. Equidem capio, quod Reid et recentiores alii, qui in more habent Scholasticos contemnere, et, quod pejus est, eorumdem sententias falso interpretari; quod Reid et alii ejusdem furfuris philosophi, qui non minus confidenter quam inexacte et falso asserunt, Scholasticos docuisse, species ab objectis prodeuntes in organa sensuum penetrare, atque esse quædam idola sensibilia rerum; quod isti, inquam, vim faciant in hoc argumento, non miror; at mirari certe licet, argumentum hocce serio proponi a PP. Cuevas et Liberatore, qui Scholasticorum doctrinam callentes, proculdubio scire debebant, aciem animi, dum rem per speciem percipit, in rem ipsam ferri et converti, et non in speciem, quæ ex ipsa sua natura ad objectum repræsentandum, id est, ad ipsum reddendum animæ intime præsens destinatur.

Uno verbo: species sensibilis non est *quod* percipitur, sed id *quo* res percipitur, ut cum Scholasticis loquamur. Sicut ergo actus ipse cognoscendi sive cognitio actualis non est id *quod* cognoscimus, sed id *quo* objectum percipimus, non absimiliter species, quæ nihil est aliud quam conditio, perfectio et modificatio quædam ipsius actus, non est id *quod* cognoscitur, sed *quo* aliquod objectum percipitur. Et, sicut actum ipsum non directe, sed reflexe tantum cognoscimus, ita similiter speciem non directe, sed per reflexionem rationis cognoscimus.

Ex quo jam inferre licet, sensitivam cognitionem esse immediatam, quia ad objectum in seipso fertur et terminatur; quo sensu accipienda est minor argumenti, cum adstruit, quod corpora immediate percipimus. Quod si quis existimet, perceptionem immediatam hujusmodi inventionem esse recentium philosophorum, vel ipsam existentiam specierum sensibilibum excludere, audiat Albertum Magnum: «Sensus per hoc, quod species est sensibilibum, sensibilia immediate accipit».

Objic. 2.º cum eisdem. Species debet repræsentare rem percipiendam sensu; sed plurima sunt sensus objecta, quæ per species nequeunt representari; quænam erit imago soni, saporis, odoris, etc.? Ergo...

Antequam objectioni huic satisfaciam, quæ Achilles est adversariorum, animadvertere liceat semel et pro semper, me voces istas: *imago, forma, similitudo, species*, nec usurpare, nec admittere in adversariis, nisi quatenus significant, non imaginem materialem et proprie dictam, sed rem spiritua-lem, sensu jam explicato. Nunc ergo ad argumentum

Resp. 1.º neg. min. Siquidem demonstratum manet, cognitionem objecti perfici non posse, nisi illud per speciem vel sui ipsius repræsentationem facultati percipienti conjungatur; et, cum aliunde conjunctio ista fieri in nobis nequeat, nisi per esse intentionale rei, qui essendi modus speciem constituit, jure inferri posset existentia specierum, quantumvis nihil per experientiam de ipsis nobis constaret; quandoquidem nulli gravi philosopho dubium esse potest, quin multa, non per experientiam, sed per solam rationem nobis constant. Sed ex abundantiori

Resp. 2.º, permissa min., neg. cons. Profecto, etiamsi gratis daretur, nullam imaginem sive speciem nos habere soni, odoris, etc., nihil inde contra specierum sensibilium necessitatem et existentiam legitime posset inferri; namque, ut vidimus, et plurimi ex objicientibus ipsis concedunt, sensationes odoris, auditus et gustus, non odorem solummodo, sonum et saporem complectuntur, sed rem præterea odoram, sonoram et sapidam.

Resp. 3.º neg. min. At enim, ni multum fallimur, falluntur illi, qui pro certo et indubitato assumunt, speciem soni, odoris vel saporis minime nos habere. Ut postea ostendemus, et ipsi concedunt objicientes, imaginationis objectum sunt species seu imagines rerum, quas antea percipimus: jam vero sonus, sapor, etc., sub imaginatione cadunt, quæ quis namque negare audeat, nos et imaginari posse, et sæpenumero imaginari sonos, sapes, odores in antecessum sensibus

perceptos? Ergo exstant in nobis species seu imagines aliquæ, non tantum rerum exteriorum, quæ sonos, etc., in nobis producunt et determinant, sed ipsorum etiam sonorum, saporum, et cætera; neque enim aliter, omnia illa imaginationi rursus observari, experiremur. Ecce ergo in pulverem reductum argumentum, quod tantopere adversarii extollunt, magnum Achilem, quo specierum existentiam e medio tollere, conati et sibi blanditi sunt scoticæ Scholæ parens Reid et ejus sectatores quoad rem hanc, Balmes, Liberatore et Cuevas.

Objic. 3.º Corpus nihil potest agere in spiritum; sed sensibile objectum est corporeum; ergo in animam, quæ est spiritus, agere nequit ad productionem speciei.

Resp. dist. maj. *si spiritus sit purus ac corporis omnino expers*, conc.; *si agatur de spiritu, qui corpori naturaliter jungatur, et ipsum substantialiter informet*, neg. Spiritum purum, a corpore penitus independentem, a corpore nihil pati posse, ut probabilius saltem habeo. At vero hic agitur de rationali anima, quæ spiritus quidem est in seipsa, sed quæ affinitatem quamdam obtinet cum corpore, quod substantialiter vivificat et vitaliter informat, quocum etiam arctam habet unionem. His adde, quod sensibile objectum, ut jam supra innui, non in ipsam animam directe et immediate agit, sed mediate potius et indirecte, quatenus in organa animata, ac proinde vitaliter per animam informata et substantialiter vivificata, agit. Apposite ad rem Albertus Magnus: «Sensibilia non agunt in animam, sed potius in organa corporum, et in illa possunt agere; organa autem sunt animata, et ita provenit motus sensibilium usque ad animam».

Objic. adversus 3.^m thesim. Si species sensibilis esset spiritualis, non distingueretur ab specie intelligibili, qua utitur intellectus; sed id minime concedi potest; ergo...

Resp. neg. maj. Verum enim vero, quamquam sensibilis species cum intelligibili convenit quoad spiritualitatem, intercedunt tamen aliæ differentiæ inter ipsas. 1.^a Species sensibilis non nisi singulare objectum continet; intelligibilis autem